

DEMONSTRANS, in quo crassiore adumbratione Terra in medio posita, & Circuli Coelestibus ubique cincta Tyronibus Astronomia, atque Cosmographia imperitioribus radiore & crassiore aspectu monstrat, quomodo sitis Terreni Globi ejusmodi Circuli circundari intelligendus sit, & quis ejusque Circuli usus esse solcat.

Sunt autem *duo Linea Axis* nimirum *Globi Terrestris*, & *Axis Zodiaci*: *Circuli* verò *Decem*, *Sex* nimirum *Majores* *Aequinoctialis*, *Zodiacus*, *Coluri* duo, *Meridianus*, & *Horizon*; atque *quatuor Minores*, duo *Tropici*, & *Arcticus* atque *Antarcticus*. Terræ, Linearum, & Circulorum descriptio hæc est.

TERRA.

Quæ non ut punctum prædicatur. Eius Circuli.

TERRESTRIS GLOBUS in medio positus in hoc Typo, licet puncti formâ adumbrandus fuisset, tamen hac formâ majore in rudiorum gratiam est depictus, ut eo facilius Circulorum in eo expressorum convenientiam cum *Circulis Coelestibus* intelligere queant. In conspectum autem producit *Circulum Aequinoctialem*, à quo in duo Hemisphæria, Boreale nimirum & Australe secatur, *Zodiacum à Tropico Canceri* per medium & *Aequatorem ad Capricorni Tropicum* transeuntem, qui hic *Linea Ecliptica* dicitur, *Meridianum* per singulos decem gradus distributos, ut & *Parallelos* omnes, eadem distributione, ac

Tropicos Canceri, & *Capricorni*, *Circulosque* duos *Arcticum* atque *Antarcticum*, atque etiam utrumque *Polum*, quorum superior manifestis his literis, **POLUS ARCTICUS**, & inferior his, **POLUS ANTARCTICUS** notatur. Porro *Sphæra ipsa Terrestris*, sive hoc Hemisphærium ita collocatum est, ut ipsius *Axis* *Axis Mundi* respondens ostendat *Colurum Aequinoctialem* *Libram* attingentem, & *Circumferentia* monstrat *Colurum Solstitiorum Cancerum* & *Capricorni* in *Zodiaco* aspicientem, ita ut omnes hi *Circuli Terrestris* cum *Coelestibus* appositè conveniant.

LINEÆ RECTÆ.

LINEÆ RECTÆ. AXIS MUNDI.

AXIS TERRESTRIS sive *Axis Mundi*, aut *Axis Sphære Rectæ*, cum quo idem est, vocatur *Linea illa*, quæ à *Polo Arctico* recta extensione per medium *Sphæram Terrestris* ad *Polum Antarcticum* efficit. Eius enim extremitates duæ vocantur *Poli*, & ratione sitis distinguuntur in *Polum Arcticum* & *Antarcticum*.

POLUS ARCTICUS est, qui ad dextram Solis ab Ortu in Occasum proficiscens sitis, ab illis semper conspicitur, qui in Hemisphærio Boreali cis *Aequatorem* habitant, & ab incolis Hemisphærii Meridionalis, trans *Aequatorem* habitantibus nunquam conspici potest. Dicitur etiam *Polus Boreus*, *Borealis*, *Aquilonaris*, *Septentrionalis*, *semper Apparens*, *Polus Mundi Arcticus*, *Polus Sphære Rectæ Arcticus*, & *Polus Terra Arcticus* &c.

POLUS ANTARCTICUS est punctum illud *Axis* extremum, quod ad Sinistram Solis, ab Ortu in Occasum motu diurno iter facientis, iis semper in conspectum cadit, qui Hemisphærium Meridionale trans *Aequatorem* incolunt, & contra non cerni potest ab iis, qui in opposito Hemisphærio Boreali versantur. Appellatur quoque *Noctius*, *Australis*, *Meridionalis*, *Polus Mundi Antarcticus*, *Polus Sphære Rectæ Antarcticus*, *Polus Terra Antarcticus*, & *Polus semper latens*, eorum videlicet respectu, qui ab *Aequatore* versus *Septentrionem*, sive in Hemisphærio Boreo sedes suas habent.

Axis appellatio orta est à curruum vel plaustrorum rotis, quæ axium suorum adiumento circumvolvuntur: Sicut enim hæc circuli axes suos circumducuntur; ita etiam omnes *Orbes Coelestes*, cum suis Corporibus, circa hanc lineam fidam, ideo *Axem* nuncupatam, circumvolvi diurno Motu, 24. horas cursu suo ab Ortu in Occasum absolvente, cernuntur. Unde extremitates ipsius nomen *Polorum* nati sunt à Græco verbo *πολις*, verò, sicut & Latine etiam *Vertices* vocantur, quod circa illos *Celestis Machina* 24. quatuor horarum spatio circumvehatur.

Arctici nomen descendit ab *ἄρκτος*, seu *Ferâ Minore*, fidei vicino, cuius stella Borealis jam distat tantum à Polo 2. gradibus, & 30. minutis, ut vulgo creditur, seu 40. minutis, ut peritiores malunt. Olim totis gradibus duodecim cum minutis 24. ab eodem Polo disjuncta fuisse traditur. *Antarctici* sic appellatus videtur, quia vel oppositus, vel aequalis est *Arctico*, & particula *ἀντι*, compositum hoc vocabulum faciens, utrumque significat. Ocularis autem inspectio horum duorum *Polorum* experientiam obtulit, dum stellæ ipsi viciniore minore gyro circumvolvi videntur, & adhuc quotidie videntur, quam illæ, quæ remotioribus intervallis inde absunt. Sicut autem in rotâ super axe circumductâ partes à centro remotiores, & circumferentia propinquiores majore ambitu circumgyrantur, quam illæ, quæ à circumferentiâ remotiores, & centro sunt propiores: Ita etiam hic omnes stellæ, quando sunt centro propiores, tantò breviores & minores circuitibus absolvent, & quanto magis extremitati appropinquant, tanto majoribus circuitibus circumferuntur, atamen omnes simul, & eodem temporis mo-

mento, perinde ac in eadem rota omnes partes simul & eodem temporis articulo ambitum suum, sive majorem sive minorem, perficiunt, quod in stellis super mundi Poli revolutis à Primo sive diurno Motu proficiscitur. Stellarum igitur in medio Sphære Coelestis ambitu locata, & ab utroque Polo aequali spatio distite circumferentiam, seu Circulum maximum describunt, totam Sphæram, sive superficiem Sphæricam in duas aequales partes, usitât *Hemisphæriorum* appellatione designatas dirimentem, qui semper ab utroque Polo aequali spatio distans, & *Aequator* seu *Aequinoctialis*, à Sole in eo diem & noctem æquante, appellatus, *Hemisphærii Borealis*, seu *Arctici*, & *Hemisphærii Meridionalis* seu *Antarctici* limites existit. Porro ipsi *Duo Poli* à *Dubus Coluris* ad angulos rectos transeuntibus, & se invicem secantibus interfecantur, & intersectiones quatuor *Punctorum Cardinalium* in *Aequinoctiali*, & *duorum Aequinoctiorum*, & *Solstitiorum* causantur. Per eosdem omnes *Meridiani* transeunt ubique offendentem, quo tempore Sol in medio Cœli versans meridiem efficit, & ubi in quavis regione & loco contingat. Demonstrant etiam *Poli*, altitudine suâ, quæ *Elevatio* vocari solet, declinationem Solis ab *Aequinoctiali* ad *Tropicos* accedentis, aut recedentis, observatione maxime necessarii Nautis, qui in *Indiam Orientalem* navigantes, & ex *Hemisphærio Boreali* in *Meridionale* transeuntes *Poli Arctici* conspectum amittunt, & *Antarcticum* conspiciunt, ac viceversa ex *India* solvantes, atque in *Hemisphærium Boreale* redeuntes, *Antarctici Poli* conspectu amisso, *Arctici* aspectum recuperant.

AXIS ZODIACI sive *Axis Sphære Obliquæ* est linea illa, quæ ab extremitate mediâ *Circuli Arctici* recta extensione per centrum Terræ, ubi *Axem Mundi* medium in duas aequales partes sive *Semidiametros* secat, usque ad extremitatem mediâ *Circuli Antarcticum* decurrit, & etiam duos habet *Polos Arcticum* & *Antarcticum*. Eius enim extremitates duæ, sive apices, aut extrema puncta, in quæ definit, *Poli* quoque vocantur, ac ratione sitis in *Arcticum* & *Antarcticum* distinguuntur. Uterque 23 1/2 gradibus à *Poli Mundi*, & 66 1/2 gradibus ab *Aequatore* distat.

POLUS ARCTICUS ZODIACI est punctum *Axis Zodiaci* extremum, quod *Hemisphærio Boreali* punctum intersectionis, quâ *Colurus Solstitiorum Circulum Arcticum* interfecat, attingit, & ad dextram Solis ab Ortu in Occasum se movens situm est.

POLUS ANTARCTICUS ZODIACI, seu *Sphære Obliquæ* est apex *Axis Zodiaci* extremus, qui in *Hemisphærio Australi*, ad Sinistram Solis ab Ortu in Occasum properantis, jungitur intersectioni, quâ *Colurus Solstitiorum*, & *Circulus Antarcticus* concurrentes secantur.

Ut *Axis Mundi* destinatus est *Motui Primo*, seu *diurno* qui etiam *alienu* & *accidentarius*, utpote à *Primo Mobili*, seu *Primo*, aut *Extremo Cœlo* dependens vocatur, & 24. horarum spatio cuncta Astra circa Terram circumducere creditur: Ita hic *Axis* assignatus est *Motui Secundo*, qui *Siderum*

SITUS TERRÆ CIRCULIS COELESTIBUS.

Siderum proprius & peculiaris *Primo Motui* adversatur, eademque ab Occasu in Ortum super *Poli* suis abripere dicitur. *Axis* itaque prioris motus & conversio semper ab Ortu in Occasum tendit, & cuncta Astra aequali velocitate circumvehit: Posterior verò sive hic *Axis* motu planè contrario ab Occasu in Ortum circumgyratur. Intervit autem præcipue *Sphæra Octava*, & motui *Stellarum*

Fixarum, quia *Planæ* hi, atque ideo suos propriam suam virtutem, an verò alienam, pellantur.

CIRCULI VEL LINEÆ CIRCULI.

ÆQUATOR.

ÆQUATOR sive *Linea Aequinoctialis* est *Circulus* major, mobilis, rectus, qui ab Ortu in Occasum & inde rursus ad Ortum deductus, Sphæram totam circumcundo, distantia aequali ab utroque Polo, *Septentrionali* puta, & *Meridionali* remouetur, & ipsam Sphæram in duo Hemisphæria aequalia dividit. Ex *Prudenci* & *Antiquorum* mente ortum suum acceptum fert *Primo Mobili*, à quo eum inter utrumque Mundi *Polum* circumferribi olim creditum est. In Cœlo transit *Circulum Orionis*, *Sinistram Alam Virginis*, & *Circulum Lætem*: In Globo autem Terrestris, quâ interfecatur à *Zodiaco* & *Coluro Aequinoctiali* *Verni* punctum ostendit, incipiens pervadit *Mare*, sive *Oceanum* *Aethiopicum*, *Insulam S. Thomæ*, *Africæ inferiorem partem* & in ea præcipue *Regnum Abyssiniam*, in *Oceano Indico* *Insulas Maldivas*, *Sumatram*, *Insulam Borneo*, totum porro *Oceanum Pacificum*, atque in *India Occidentali*, sive *America*, præter ceteras regiones, *Gaiana Regnum*, ejusque lacum *Parime*, & tandem exitum fluvii *Rio Grande* appellat. In *Aequatore* autem consideranda sunt *Nomina*, *Partitio* & *Vititates*.

Nomina.

1. **NO MINA** ejus varia sunt atque diversa. 1. *Aequinoctialis* nuncupatur ab *Astronomis*, quia Sole bis singulis annis, nimirum in principio *Arietis* *Vernum* tempus ordiuntur unâ, & *Libra* *Autumnum* incipientes, alterâ vice hunc *Circulum* ingreditur, aut transeunt, & *Aequinoctium* contingit in Universâ terrâ, id est, Dies artificialis artificiali Nocti aequalis redditur, quod de iis locis intelligendum est, ubi *Circulus Aequinoctialis Horizontem* interfecatur, atque ideo *Dies* & *Noctis* spatio, horarum viginti quatuor vicissitudo contingere solet. Nam *Regiones directæ* Mundi Poli suppositæ unicuique tantum diem, sex mensium spatio radiis Solaribus illustratum, atque Unam noctem continuâ sex mensibus luce Solarî carentem habent, & viginti quatuor horarum vicissitudinem illam planè excludunt, quoniam earum *Zenith* in *Poli* existit.

Dies sex, & nox sex mensium.

2. *Græcis* eodem sensu dicitur *impositæ*, i. e. *Aequidialis*, ab *ἴσος* aequalis, & *ἡμέρα* dies, ut & *Ptolemæus* in *Geographia*. *Aequinoctialis*, ab *ἴσος* aequalis, & *ἡμέρα* nox. 3. *Aequator* ab æquando etiam vocatur, vel ob dictam diurni & nocturni temporis æquationem; vel quia totum Cœlum æquat, id est, planè æqualiter distribuit ratione *Circulorum* omnium in *Plagam Borealem* & *Australem*; vel quia communis mensura & norma est omnium *Ciculorum*, & *Orbium*, quorum motus ad hunc *Circulum* examinantur. 4. *Cingulum Primi Mobili*, seu *Motus Primi* vocatur, eo quod *Primum Mobile* ab eo, ut à *Zona* *Humanum* Corpus, cingatur. 5. *Parallelorum mediis*, & *maximus* quoque nuncupatur, *Sphæra* scilicet conversione descriptorum. 6. Ab illis, qui *Sphæram Rectam* incolunt, sive in Terræ medietate, h. e. sub ipso *Aequatore* habitant *Circulus alii Solstitii* nominatur, quoniam Sol ipsis quorundam bis, videlicet in principio *Arietis* & *Libra*, fit verticalis, vel quia habent quatuor Solstitia duo alta, & duo humilia, ut *Origani* part. 2. *Introduct.* in *Ephemerid.* cap. 1. pag. 125. & *David Christianus* in *Syst. Geograph. Generali*, lib. 1. cap. 29. docent. 7. Apud *Nautas* *Belgarum*, *Germanorum*, & *Gallorum* in more positum est grandem hunc *Circulum* *ἡμέρα* nuncupare *Die Unius* *De Unius* *La Ligne*, i. e. *Lineam*, quia *Circulus inter Lineas*, *Aequator* inter *Circulos* est potissimus. Sic *Festus Atrienus* in *Arateis Phenomenis* per *Synecdochen* generis pro specie *Lineam* pro *Aequinoctiali*, vel *Aequatore* posuit.

Partitio in Gradus 360.

Ab illi celsa quæ tramite panditur altura, *Indicium est Arietis*; hunc totum *Linea* quippe *Sufficit*, & alibi; *Ingenitæ tramite Linea tendens* *Dividit ima Notæ*, discernit & alta *Aquilonis*.

Partitio in Gradus 360.

11. **PARTITIO** fit in 360. Gradus, consuetâ nimirum & usitatâ apud *Geographos* & *Astronomos* divisione, quæ in hoc *Circulo* gradus illos à principio *Arietis* exordians, porro secundum Ordinem *Signorum* continuâ se-

rie eosdem numerat, Ortum & Occasum e apud *Geometras* fieri eodem *Circulo* desinfrantes. Sunt autem dum, aut similitum puncto seu *Coluro* prædecim Signorum claudas distinctas, nam modò majores modò (quæ cum *Aequatore* viciniore sunt. *Latitudo* quæ eius *Polum* versus aequales particulas, n. *Gradus Elevationis* *Polum* Stellarum, qui a diuntur, atque in *Globis* *Gradus Aequatoris* quia juxta *Graduum* illudicrumque horarum quæ dic artificiali transecitiam sequitur, una quia 360. gradus per 24 seu gradus singulis horis vigesima quarta, & duæ vigesima quarta, & duæ quatuor vigesimaduas, quatuor horas gradum artifices; *Signorum* bihorii tempus. *Temporis*, *Diurni* quidem uti autem singulis horis ra oriuntur ex unâ *Mun* parte infra *Horizontem* non est præcisâ, sed gradus, qui singulis horis superest vigesima spectu *Aequatoris* intercit. Sed quia portione rum, ab artificibus ferilli, in quos omnes *Cen* dividuntur, divisione i siones admittunt, ita ut distribuantur, quæ min partes vocantur. *H* partes aequales divisa dæ co ut singula minuta sex res complectatur, quæ distributionem exhibentet, & harum singule r totidem *quarta*, sive qu hæ distributiones suas n Gradus o. Sec. 11. *Ter* gularum appicatum n *Geometre* quidem ut plu tenti ultiores sectione tur, & vix aliâ ratione, seunt, omittente solent quantitates longè majorem etiam rationem habent III. **VITILITAT** *Aequatore* proficiscuntur pluribus hæ potissimæ: 1. *Cœlum* & *Terram* mirum, quæ & *Hemisphæ* ac *Australem*, quæ & *Hem* nale dicitur, circuitu fuc ræ inter *Arcticum* sive B.